

Poslední ostrůvky nízkých květnatých trávníků na žandovské střelnici. Bez cílené péče spočívající v rozrušení zapojeného drnu a obnažení písčitých půd by i tato místa během pár let zarostla vysokými travinami.

Pásky bojového vozidla pěchoty (tzv. BVP) jsou ideálním nástrojem pro strhávání drnu.

Udělalí jsme pro přírodu – Obnova písčín na žandovské střelnici

redakce

O přírodní hodnotě vojenských cvičišť a jejich výjimečném významu pro přežívání řady vzácných druhů rostlin a živočichů byly již popsány stohy papíru. I na stránkách Arniky se již čtenáři mohli seznámit s některými přírodními fenomény vázanými na vojenské prostory. Naposledy to bylo v souvislosti se zjištěním výskytu vzácného jeřábka lesního na bývalé vojenské střelnici u Dolního Žandova (Tájková 2020). Na zdejší svahy při úpatí Slavkovského lesa se teď ještě vrátíme. V letošním roce se zde totiž podařilo zahájit celou řadu neobvyklých opatření, která by měla zajistit obnovení některých zanikajících cenných přírodních společenstev.

Většina pozemků bývalé žandovské tankové a pěchotní střelnice je dodnes majetkem státu a právo zde hospodařit má Ministerstvo obrany. V loňském roce Ministerstvo podepsalo dlouhodobou smlouvu o pronájmu části území spolku nadšenců „Vojenská vozidla přátel Žandov“. Ti následně kontaktovali Správu

CHKO Slavkovský les s cílem sladit své zájmy v území se zájmy ochrany přírody. Podobně jako v jiných vojenských prostorech v ČR se mezi ochranáři a správci území podařilo rychle najít řadu společných cílů a vizí, které by měly pomoci zdejší přírodě a zároveň umožnily i další rozvoj činnosti spolku.

Krajina v okolí Kynžvartu, Dolního Žandova a Úbočí je tvořena žulovým podložím. Velká část zdejších půd je mělkých a písčitých. Historicky se tu vyskytovala řada vzácných druhů vázaných na písčité stanoviště (Domin 1924), z nichž některé zde přežily až do dnešních dnů – například nahoprutka písečná (Tájek 2005). Historické záznamy dokládají výskyt zdejších bezobratlých živočichů v podstatě chybějící. Lze se ale oprávněně domnívat, že tato krajina ještě v první polovině 20. století hostila i celou řadu dnes již regionálně velmi vzácných druhů. Zbytky populací některých z nich se ještě donedávna vyskytovaly právě na bývalé střelnici u Žandova (především

Písčité plochy se objevily hned po stržení horní vrstvy půdy. Všechny fotografie Přemysl Tájek.

motýli a kobylky; Dvořák et Dvořáková 2011). Jde totiž o poslední kousek krajiny, kde lze najít stanoviště blízkí se svým charakterem dávno již jinde zaniklým písčinám, kozami vypaseným výhřevným mezím nebo větším plochám mělkých půd s mateřidouškou. Odvodněním nedotčená slatinistě a samovolně vzniklé lesy ponecháme tentokrát stranou, i tato místa mají ale svůj nezastupitelný vliv na utváření a významu zdejší pestré krajinné mozaiky.

Žandovská tanková střelnice přestala být používána v roce 1995. Od té doby se zde nehospodaří, výjimkou je pouze strojové kosení několika mysliveckých louček a ruční kosení nejcennějších slatinných ploch se vzácnými druhy rostlin (Tájek 2010). Postupně tak zanikají především krátkostébelné trávníky mělkých půd a formace písčitých substrátů, jejichž udržování bylo v minulosti vedlejším produktem vojenské činnosti. Po zapojení travního drnu dochází na většině území k masivnímu rozvoji náletových dřevin (především břízy a osiky) a v posledních letech také k šíření nepůvodního keře janovce metlatého.

Zvrátit tento nepříznivý stav vyžaduje značné úsilí a silného místního partnera s osobním zájmem o péči o zdejší kus krajiny. Toho se našťástí v hodině dvanácté podařilo státní ochranné přírody najít právě ve spolku „Vojenská vozidla přátel Žandov“. Za přispění prostředků Ministerstva životního prostředí z Programu péče o krajinu se tak v letošním roce podařilo vyřezat část náletových dřevin, pokosit přes dva hektary zarůstajících ploch a strhnout na nich drn s pomocí bojového vozidla pěstoty, jež spolek vlastní. Stržený drn byl pak následně

spolu s mělkým humusovým horizontem z plochy odstraněn. Došlo tak k obnově písčitých ploch, jejichž budoucí osídlení vhodnými druhy rostlin by měly zajistit vynechané kousky nejzachovalejší vegetace krátkostébelných trávníků s mateřidouškou, hvozdíkem kropenatým a dalšími cílovými druhy. S pomocí bagru se z plochy podařilo odstranit také veškerý nežádoucí janovec metlatý, který byl zásadní měrou zredukován i v bezprostředně navazujících částech území.

V dalších několika letech je v plánu pokračovat v přibližně stejném objemu prací. Cílem je obnovit písčité stanoviště alespoň na většině plochy bývalé pěchotní střelnice, jež tvoří jižní část bývalého vojenského prostoru. Práce jsou pochopitelně plánovány tak, aby byl minimalizován rušivý vliv na citlivé druhy, například zmiňovaného jeřábka.

Příběh žandovské střelnice započal svou další kapitolu a je další dobrou ukázkou toho, jak lze někdy úspěšně skloubit na první pohled zcela protichůdné zájmy. Vývoj zdejší přírody bude přírodovědci pochopitelně sledován a věříme, že čtenáře Arniky budeme moci v příštích letech informovat o potvrzení výskytu některých dříve uváděných cílových druhů, nebo možná i o nálezů nových. Kdo ví, jaká překvapení nám toto zajímavé území ještě chystá... ■

Poděkování:

Rádi bychom touto cestou poděkovali členům spolku „Vojenská vozidla přátel Žandov“, bez jejichž osobního nasazení a vytrvalé práce by zmíněná opatření nebylo možné uskutečnit. Zvláštní dík pak patří především panu Dušanu Tesařovi a Pavlu Štěpánkovi.

Literatura:

- Domin, K. (1924): Císařský les. Studie geobotanická. – Řivnáč, Praha, 91 pp.
- Dvořák L. et Dvořáková K. (2011): Monitoring vybraných skupin hmyzu na bývalém vojenském cvičišti u Dolního Žandova. – Ms., 7 pp. [Depon in: Správa CHKO Slavkovský les, Mar. Lázně].
- Tájek P. (2005): Nová lokalita nahoprutky písečné v Karlovarském kraji – Arnika 2005/1: 12–13.
- Tájek P. (2010): Skřípinka smáčknutá – nový silně ohrožený druh pro CHKO Slavkovský les. – Arnika 2010/2, 8–9.
- Tájková P. (2020): Jeřábek lesní zaznamenaný ve Slavkovském lese – Arnika 2020/1: 4–7.